

Türkiye'de Çalışma Hayatı ve Meslekler Araştırması Yayımlandı

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Lütfi Sunar'ın yürüttüğü Türkiye'de Çalışma Hayatı ve Meslekler Araştırması tamamlandı. Toplumsal Yapı Araştırmaları Programı (TYAP) kapsamında yürütülen araştırma neticesinde yayımlanan rapor Türkiye'de çalışma hayatının dönüşümünü, insanların iş hayatından beklentilerini ve farklı mesleklere bakışını ele alıyor.

26 ilde 2711 kişiyle yüz yüze görüşmelere dayanan araştırma, çalışma hayatındaki güncel dinamiklerin kapsamlı bir fotoğrafını çekiyor. Türkiye'de mesleki itibar hakkında yapılan ilk ve tek araştırma olan Türkiye'de Çalışma Hayatı ve Meslekler Araştırması beş yılda bir yapılıyor. İlki 2015 yılında gerçekleştirilen araştırma 2020 yılında yenilendi. Araştırmayla birlikte **mesleklerin toplumsal itibar sıralaması** güncellendi ve toplumun çalışma hayatına bakışında yaşanan değişim incelendi.

Tıp doktorundan dansöze kadar farklı mesleklerin itibar sıralaması, üniversite tercih sonuçlarının yeni açıklandığı bugünlerde toplumun hangi meslekleri nasıl gördüğünü anlamak için anahtar niteliğinde bir bakış sunuyor.

Araştırma raporuna ve her türlü ayrıntıya Toplumsal Yapı Araştırmaları sitesinden erişmek mümkün: <https://tyap.net/tma>

Ücretli Çalışma Artıyor, Meslek Hayatı Kayganlaşıyor

Araştırma raporunda Türkiye'de çalışma hayatına dair üç temel değişim tespit ediliyor. Bunlardan birincisi, 1980'lerden bu yana **hizmet sektörünün yükselişi**. 1980'de çalışan 100 kişiden 25'i hizmet sektöründeyken bugün bu sayı 56'ya çıkmış durumda. Çalışan nüfusun eksenini son kırk yılda tarımdan hizmetlere kayd.

Çalışma hayatındaki ikinci temel değişim, **ücretli çalışma oranının artması**. Ücretli veya maaşlı çalışan oranı son yirmi yılda %48'den %70'e çıktı. Kendi iş yerine sahip olma oranı hızla azalıyor. Bu durum rekabet şartlarını ve iş güvencesini çalışan aleyhine zorlaştıran bir süreci gösteriyor.

Üçüncü değişim ise meslek gruplarında yaşanıyor. Son yirmi yılda, hiçbir eğitim gerektirmeyen ve bedensel işlerde çalışanların oranı %8'den %14'e yükseldi. Vasıfsız hizmet ve satış elemanlarının oranı da %9'dan %20'ye çıktı. Bu iki meslek grubu geçici işlere ve en düşük ücretlere karşılık geliyor. Özellikle eğitim hayatını tamamlayıp iş hayatına atılan yeni kuşaklar için bu, **meslek hayatının kayganlaşması** ve meslekten beklentilerin aşınması demek.

Otorite Sahibi Meslekler Zirvede Yer Alıyor

Araştırmanın sonucunda Türkiye'ye özgü bir mesleki itibar sıralaması oluşturuldu. Araştırmayla elde edilen veriler kullanılarak 133 mesleğin 1 ila 100 arasında itibar puanları belirlendi.

Araştırmaya göre genel olarak iyi bir **kazanç**, iyi bir **eğitim** gerektiren, **iş garantisi** olan, mesleki **otorite** kazandıran, yasal ve kurumsal bir **özerkliğe** sahip ve **zihin emeğiyle** icra edilen mesleklerin daha yüksek itibara sahip olduğu açığa çıktı.

Mesleki itibar sıralamasında ilk 10 meslek sırasıyla **tıp doktoru, hakim, üniversite profesörü, pilot, büyükelçi, vali, dış hekimi, yüzbaşı, general** ve **avukat** şeklinde gerçekleşti. Sıralamadaki son 10 meslek ise sırasıyla **ütücü, ayakkabı boyacısı, çöpçü, seyyar satıcı, apartman görevlisi, falcı, gündelik temizlikçi, hamal, düzensiz işlerde çalışan işçi** ve **dansöz** şeklinde oluştu.

Karar alma gücünün olduğu, masa başı ve **temiz işlere** yüksek itibar atfedilirken; bedensel emeğe dayalı ve kirlenme gerektiren işler düşük itibarlı çıktı. Benzer şekilde, **kamu otoritesini** temsil eden ve devletle irtibatlı üniformalı meslekler daha yüksek itibara sahip. **Tarım ve sanayi** sektörlerindeki işler genellikle düşük itibarlı.

Güncel mesleki itibar sıralamasının ayrıntılarına raporun sayfasından ulaşılabilir: <https://tyap.net/tma>

Siyaset ve Hukuk Meslekleri Yükseliyor

Araştırmada incelenen meslekler 2015'te yapılan ilk araştırmanın bulgularıyla karşılaştırıldı.

Beş yıl önceye göre siyaset ve hukuk mesleklerinin yükseldiği görüldü. **Milletvekili** sıralama bakımından 22'den 11'e, **belediye başkanı** 18'den 13'e, **muhtar** 67'den 42'ye çıktı. Benzer şekilde **hakimlik ve avukatlık** bu sefer ilk onda yer aldı. Buna karşılık daha önce ilk onda yer alan **generalin** sıralamasında gerileme yaşandı.

Hizmet sektöründeki düşük ücretli işlerin yükselişi dikkat çekti. **Kasiyer 16, büro elemanı 20, sekreter 27, resepsiyonist 14 ve stüdyo fotoğrafçısı 21** basamak yükselerek fark oluşturan meslekler oldu. Özel sektördeki **medya, sanat ve spor mesleklerinde** yükselme trendi tespit edildi.

Düşen mesleklerde ise **öğretmenlik** başta geliyor. 5 yıl önceki araştırmada 4. sırada olan öğretmenlik 14. sıraya geriledi. Benzer şekilde **eczacılık** da sıralamada 11'den 24'e indi. Bu iki mesleğin yaşadığı düşüşün sebebinin iş piyasalarındaki değişen konumları olduğu görülmektedir.

En fazla sıra kaybı yaşayan mesleklerse 51'den 97'ye inen **maden işçisi**, 53'ten 96'ya inen **çiftçi**, 28'den 65'e inen **imam**, 55'ten 89'a inen **mandıracı** ve 52'den 83'e inen **vinç operatörü** oldu. Bu trendler, geçen beş yılda toplumun kol emeğine ve zanaatkârlığa daha düşük; zihin emeğine ve beyaz yakalı işlere daha yüksek itibar atfettiği yönünde yorumlandı.

Erkekler Tıp Doktoru, Kadınlar Öğretmen Olmak İstiyor

Araştırmada kadınlarla erkeklerin mesleklere verdiği puanların anlamlı derecede farklı olduğu tespit edildi. Kadınlar **psikolog, milletvekili, aktör, müzisyen, astsubay, avukat** gibi bilişsel emeğe dayanan mesleklere erkeklerden daha yüksek puan verirken erkekler **ayakkabı boyacısı, hamal** gibi yoğun bedensel işlere ve **vinç operatörü** gibi nitelik gerektiren sanayi ve inşaat işlerine kadınlardan daha yüksek puan verdi. **İmam** ve **futbolcu** da erkeklerin daha yüksek puanladıkları meslekler arasında yer aldı.

En çok yapılmak istenen meslekler listesinde erkekler **tıp doktorluğunu**, kadınlar **öğretmenliği** birinci sıraya yerleştirdi. Kadınların en çok yapmak istediği meslekler arasında **savcılık** ve **polisliğin** yer alması dikkat çekti. Yüksek bir eğitim seviyesi, özerklik ve yaratıcılık içeren mesleklerin kadınlar tarafından daha çok istendiği görüldü.

Çalışma Hayatı Nasıl Algılanıyor?

Araştırmada, vatandaşın şu an yaptığı işi nasıl gördüğü de ölçüldü. Sonuçlara göre Türkiye'de insanlar **%71 oranında yaptıkları işin değerlerine** uygun olduğunu düşünüyor. Benzer şekilde **%70 oranında çalışmanın iş yerinde takdir gördüğüne** inanıyor.

Ancak iki kişiden biri yaptığı işin **sağlığını olumsuz etkilediğini**, ayrıca mevcut işinden **yeni beceriler edinmediğini** dile getiriyor. Bu durum mesleki adanma ve gelişim noktasında kayđı uyandırıyor. Toplumun %61'i de mevcut işini **sadece para kazanmak için** yaptığını söylüyor.

Dikkat çekici bir diğer bulgu ise **kazancım bana yetmiyor** diyenlerin %64 oranında olması. Araştırmaya katılanların iyi bir işte en fazla aradıkları ilk üç özellik; **iş garantisi, iyi bir ücret ve işin kaza veya ölüm riski içermemesi**.

Bununla birlikte işin **başarı hissi vermesi, kararlarda söz sahibi olmak ve yeni beceriler kazanmak**, beş yıl önceki araştırmaya göre daha fazla puanlanan beklentiler olarak dikkat çekti.

Beş yılda bir güncellenen Türkiye alışma Hayatı ve Meslekler araştırması önemli göstergeleri bünyesinde barındırıyor. Araştırma yürütücüsü Doç. Dr. Lütfi Sunar, araştırmanın kamuda, sivil toplumda ve özel sektördeki ilgili kurum ve kuruluşlara mesleklerin gidişatı ve çalışma hayatının dönüşümünü izlemek için rehberlik edeceğini belirtti.

Araştırma raporuna ve diğer detaylara www.tyap.net/tma adresinden erişmek mümkün.

Toplumsal Yapı Araştırmaları Programı (TYAP) Hakkında

Toplumsal Yapı Araştırmaları Programı (TYAP), Türkiye'deki toplumsal yapı ve değişimin anlaşılması ve derinlikli bir biçimde değerlendirilmesi için kuramsal, kavramsal ve ampirik bir temel sağlamayı amaçlamaktadır. TYAP kapsamında toplumsal değişim, tabakalaşma, meslekler, çalışma hayatı, eşitsizlik ve hareketlilik alanlarında araştırmalar yürütülmekte; etkinlikler gerçekleştirilmekte ve yayınlar yapılmaktadır. Detaylı bilgi için www.tyap.net

TOPLUMSAL YAPI ARAşTIRMALARI PROGRAMI